

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie ze skargi "H." sp.j. w likwidacji w S., M. N. oraz G. B.
przeciwko (...) Bank S.A. w W.
o wznowienie postępowania w sprawie XVI GCo (...) zakończonej prawomocnym
postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 6 czerwca 2013 r.
o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 czerwca 2018 r.,
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w W.
postanowieniem z dnia 29 listopada 2017 r., sygn. akt XXIII Gz (...),

"Czy - z uwagi na niekonstytucyjność przepisów art. 96 ust. 1 i art.
97 ust. 1 ustawy prawo bankowe, jest dopuszczalna skarga o
wznowienie postępowania w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności
na bankowy tytuł wykonawczy?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2017 r., Sąd Rejonowy odrzucił skargę „H.”
sp. j. w likwidacji w S., M. N. i G. B. o wznowienie postępowania i orzekł o kosztach
postępowania. W uzasadnieniu wskazano, że w dniu 25 sierpnia 2016 r. dłużnicy „H.”
sp. j. w likwidacji w S., M. N. oraz G. B. wnieśli skargę o wznowienie postępowania
zakończonego postanowieniem referendarza sądowego z dnia 6 czerwca 2013 r. w
przedmiocie nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu.
Sąd Rejonowy skargę o wznowienie postępowania odrzucił, uznając, że jest

niedopuszczalna, gdyż postanowienie co do nadania klauzuli wykonalności nie jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie i nie rozstrzyga sporu merytorycznie.

Skarżący od postanowienia Sądu Rejonowego wnieśli zażalenie zaskarżając je w całości. Wskazali, że wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2015 r. Trybunał Konstytucyjny w sprawie P 45/12 orzekł, że art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy Prawo bankowe były niezgodne z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Postanowił też, że przepisy te utracą moc obowiązującą z dniem 1 sierpnia 2016 r. Skarżący uznali, że treść art. 399 § 2 k.p.c. dopuszczającego wznowienie postępowania zakończonego także postanowieniem prowadzi do wniosku, że obecnie utracił aktualność pogląd wykluczający generalnie możliwość wznowienia postępowania w postępowaniu egzekucyjnym.

Sąd Okręgowy w W., rozpoznając zażalenie, powziął wątpliwości prawne, którym dał wyraz, występując z przedstawionym zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sądowi Najwyższemu może zostać przedstawione do rozstrzygnięcia takie zagadnienie prawne, które powstało przy rozpoznaniu apelacji (art. 390 § 1 k.p.c.). Odpowiednio odnosi się to także do rozpoznania zażalenia (art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.). W związku z wyraźnym brzmieniem art. 390 k.p.c. zagadnienie prawne powinno budzić poważne wątpliwości. Zgodnie z utrwaloną już linią orzecniczą Sądu Najwyższego wątpliwości te powinny być rzeczywiste, a także powinny być wyraźnie w uzasadnieniu postanowienia o przedstawieniu pytania prawnego wyjaśnione. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w W. wystąpił z zagadnieniem prawnym do Sądu Najwyższego w sytuacji, w której, jak wynika z uzasadnienia, sam był jednoznacznie przekonany do mającego zapaść rozstrzygnięcia. Z jednej bowiem strony większość uzasadnienia poświęcił na wskazanie wątpliwości co do tego, czy postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności może być uznane za postanowienie zaskarżalne skargą o wznowienie postępowania. Z drugiej zaś wyraźnie przesądził, że w związku z zawartą w wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 45/12 klauzulą odraczającą datę utraty mocy obowiązującej przepisów prawa bankowego umożliwiających wystawienie bankowych tytułów egzekucyjnych, wyrok ten ma jedynie skutek prospektywny.

Wskazał bowiem, że „Sąd Okręgowy przychylił się do uznania, że przyjęcie iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność przepisu Konstytucji RP i odraczający utratę mocy obowiązującej przepisu wywołuje skutek wyłącznie na przyszłość, a nadto obawa przed powstaniem stanu tzw. wtórnej niekonstytucyjności, o jakim mowa w uzasadnieniu powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego, przemawiają za przyjęciem poglądu, że nie jest dopuszczalna skarga o wznowienie postępowania w sprawie nadania klauzuli wykonalności na bankowy tytuł wykonawczy”. Już samo stwierdzenie, że Sąd występujący z pytaniem prawnym nie ma rzeczywistych wątpliwości co do interpretacji przepisów stanowi wystarczającą podstawę do odmowy udzielenia odpowiedzi na przedstawione pytanie.

W ocenie Sądu Najwyższego zachodzi jednak dalsza przyczyna odmowy udzielenia odpowiedzi na przedstawione pytanie. Założeniem konstrukcji pytań prawnych jest, aby ich rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy było niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd, który występuje z pytaniem. Odpowiedź na przedstawione pytanie musi zatem pozostawać w związku z przedmiotem rozstrzygnięcia. Odpowiedź jest więc niedopuszczalna w sytuacji, w której udzielona odpowiedź nie miałaby wpływu na treść mającego zapaść rozstrzygnięcia. Przyjmuje się bowiem, że podstawową przesłanką przedstawienia przez sąd odwoławczy zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. jest istnienie bezpośredniego związku między tym zagadnieniem a rozstrzygnięciem sprawy przez sąd odwoławczy. Sąd Najwyższy odmawia podjęcia uchwały, gdy związek taki nie występuje, jak również wtedy, gdy istota zagadnienia prawnego jest inna od przedstawionego Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 r., III CZP 73/97, nie publ., z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ., z dnia 29 czerwca 2016 r., III 10/16, nie publ., z dnia 12 września 2017 r., III SZP 2/17, nie publ.; z dnia 23 lutego 2018 r., III CZP 99/17, nie publ.).

Taka też sytuacja występuje w niniejszej sprawie. Jak wynika z akt, Sąd Rejonowy odrzucił skargę o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem referendarza sądowego z tego powodu, że uznał, iż postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności nie mieści się w katalogu orzeczeń, od których może zostać wniesiona taka skarga na podstawie art. 399 k.p.c. Skarżący to postanowienie

dłużnicy uznali jednak, że skoro opierają skargę o wznowienie na podstawie, o której mowa w art. 401¹ k.p.c., czyli na stwierdzeniu przez Trybunał Konstytucyjny niekonstytucyjności przepisu będącego podstawą rozstrzygnięcia to należy przyjąć, że postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności stanowi postanowienie, o którym mowa w art. 399 § 2 k.p.c. Sąd pytający w uzasadnieniu postanowienia także podkreśla, że jest to główny problem w omawianej sprawie.

Tymczasem sformułowane przez Sąd Okręgowy zagadnienie, nie odnosi się do tych kwestii. W pytaniu o dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania Sąd Okręgowy odwołuje się bowiem do podstawy, na jakiej została oparta ta skarga, a mianowicie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego, nie zaś do dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności w systemie ustawowych środków zaskarżenia. W związku z powołaną przez skarżących podstawą wznowienia postępowania Sąd Okręgowy nie miał żadnych wątpliwości stwierdzając jednoznacznie że wyrok, na który powołują się skarżący zawierał odroczenie daty utraty mocy obowiązującej przepisów upoważniających do nadania klauzuli wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym, a to oznacza, że wyrok ten nie może w ogóle stanowić podstawy skargi o wznowienie postępowania.

W omawianym wyroku Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 128 ze zm. - dalej: "Pr. bank."), określając datę utraty ich mocy obowiązującej na dzień 1 sierpnia 2016 r. Unormowania te ocenił jako niezgodne z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji). Podniósł, że kwestionując zgodność z porządkiem konstytucyjnym tych przepisów, mających podstawowe znaczenie dla instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego, w istocie eliminuje całą tę instytucję. Z tego względu uznał za konieczne wydanie odpowiednich przepisów intertemporalnych, które uregulują sposób zakończenia spraw wszczętych wydaniem bankowego tytułu egzekucyjnego na podstawie zakwestionowanych przepisów przed utratą ich mocy obowiązującej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, a także w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości, że wyroki Trybunału, w których określono inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego, niż chwila jego ogłoszenia (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP), nie stanowią podstawy wznowienia

postępowania zakończonego orzeczeniem opartym na akcie prawnym uznanym za sprzeczny z Konstytucją. W wyrokach z dnia 2 lipca 2003 r. (sygn. akt K 25/01, OTK-A z 2003 r. Nr 6, poz. 60) oraz z dnia 27 kwietnia 2005 r. (sygn. akt P 1/05, OTK-A z 2005 r. Nr 4, poz. 42) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że możliwość określenia późniejszego niż dzień ogłoszenia jego wyroku w Dzienniku Ustaw terminu utraty mocy obowiązującej niezgodnego z Konstytucją przepisu ustawy znajduje wyraźną podstawę w art. 190 ust. 3 Konstytucji RP. W razie skorzystania przez Trybunał Konstytucyjny z tej możliwości, do nadejścia wskazanego przez Trybunał terminu uznany za niezgodny z Konstytucją przepis zachowuje moc obowiązującą, a zatem musi być przestrzegany i stosowany przez wszystkich jego adresatów. Zgodnie bowiem z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, także to rozstrzygnięcie zamieszczone w tekście orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego jest nie tylko ostateczne, ale i ma moc powszechnie obowiązującą. Zakresem tej mocy objęte są również wszystkie sądy, Konstytucja RP nie przewiduje bowiem żadnego wyjątku w stosunku do zasady wyrażonej w jej art. 190 ust. 1. Pominięcie przez sądy przepisu w okresie odroczenia terminu utraty jego mocy stanowiłoby przekreślenie sensu odroczenia, a tym samym i sensu art. 190 ust. 3 Konstytucji RP. W wyroku z dnia 27 października 2004 r. (sygn. akt SK 1/04, OTK-A z 2004 r. Nr 9, poz. 96) Trybunał Konstytucyjny wyraźnie zaznaczył, że rozstrzygnięcie o odroczeniu terminu utraty mocy przepisu niezgodnego z Konstytucją wywiera skutki wyłącznie na przyszłość. W okresie odroczenia będzie istniał stan prawny, w którym stosowany będzie przepis, co do którego wiadomo, że jest sprzeczny z Konstytucją.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jest to także pogląd dominujący. Przyjmuje się bowiem, że odroczenie przez Trybunał Konstytucyjny mocy obowiązującej przepisu uznanego za niekonstytucyjny oznacza, że Trybunał, pomimo stwierdzenia niezgodności aktu z przepisami wyższego rzędu, działając w granicach kompetencji, utrzymuje w mocy normę prawną. Tak więc, w okresie odroczenia niekonstytucyjny przepis zachowuje moc obowiązującą i należy go stosować jako element obowiązującego systemu prawnego. Tym samym wyłączony jest skutek retrospektywny takiego wyroku (tak m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, z dnia 24 stycznia 2004 r., i z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, a także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 kwietnia 2011 r.,

I CSK 410/10 oraz z dnia 26 czerwca 2015 r., I CSK 255/14). Dlatego Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie nie podziela odmiennego stanowiska wyrażonego w wyroku z dnia 25 kwietnia 2017 r. (sygn. akt II UZ 9/17, nie publ.) dopuszczającego wznowienie postępowania pomimo prospektywnego wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Warto przy tym wskazać, że jak przyjmuje się w judykaturze, w razie odroczenia utraty mocy obowiązującej przepisu, na podstawie którego zostały wydane prawomocne orzeczenie sądowe lub ostateczna decyzja administracyjna, wznowienie postępowania administracyjnego lub sądowo administracyjnego (art. 190 ust. 4 Konstytucji) jest dopuszczalne dopiero po upływie terminu odroczenia, jeżeli ustawodawca wcześniej nie zmieni lub nie uchyli danego przepisu (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29; z dnia 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007 poz. 108; z dnia 16 lutego 2010 r., sygn. P 16/09, OTK ZU nr 2/A/2010, poz. 12; 14 lutego 2012 r., sygn. P 17/10, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 14).

W ramach stanu prawnego, na tle którego przedstawiono pytanie prawne trzeba uwzględnić, że ustawą z 25 września 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie z dniem 27 listopada 2015 r. zostały uchylone art. 96 – 98 Pr. bank., które dotyczyły bankowych tytułów egzekucyjnych. Celem rozstrzygnięcia wątpliwości związanych z toczącymi się i zakończonymi postępowaniami o nadanie bankowego tytułu egzekucyjnego w ustawie z dnia 25 września 2015 r. przyjęto szczególne rozwiązania intertemporalne. Według art. 11 ust. 1 tej ustawy postępowanie w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy podlega umorzeniu, z zastrzeżeniem ust. 2. Wedle zaś ustępu 2: Jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wydano postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, dalsze postępowanie w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności toczy się według przepisów dotychczasowych. Art. 11 ust. 3 ustawy rozstrzyga zaś, że bankowy tytuł egzekucyjny, któremu nadano klauzulę wykonalności na podstawie przepisów dotychczasowych, zachowuje moc tytułu wykonawczego także po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. Utrzymanie

w art. 11 ust. 3 tej ustawy mocy dotychczas powstałych tytułów wykonawczych oznacza, że celem ustawodawcy, implementującego omawiany wyrok Trybunału Konstytucyjnego, było uniemożliwienie wzruszenia tych tytułów w wyniku skargi o wznowienie postępowania.

Wobec tego, iż w sprawie, w której wystąpiono z pytaniem prawnym klauzula wykonalności została nadana bankowemu tytułowi egzekucyjnemu w dniu 6 czerwca 2013 r., ma do niej zastosowanie art. 11 ust. 3 ustawy z 25 września 2015 r. Utrzymanie w mocy bankowych tytułów egzekucyjnych powstałych przed datą wejścia w życie wskazanej nowelizacji oznacza, że niedopuszczalne jest wznowienie postępowania, które zakończyło się ich powstaniem.

Z tych względów, na podstawie art. 86 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r. poz. 5 z późn. zm.), Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.